

PHẦN 3
LÁ THƯ PENANG TIẾNG LA-TINH ĐƯỢC CHÉP LẠI

Chép lại bản
La-tinh Lá Thư Penang – mã số 130,
Thư Viện Hội Thừa Sai Paris
(Missions Étrangères de Paris (M.E.P.))
128 Rue du Bac, 75007 Paris, France

Trang 0

A. M. D. G.

Omnibus fratribus meis in collegio
Generali missionum ad exteros apud Pulo-Pinang
Parate ossem et accipite Loquacem Fugam, mei fratres.

Ex Nam Kỳ Lục Tỉnh seu Ex Cochinchinâ occidentali

A. M. D. G. M.

1859

Vester frater Pet. Ký

[Phóng ảnh chữ ký của Trương Vĩnh Ký trích từ trang đầu của thư viết tay bằng La-tinh]

1859

<Pāgina [Trang 1]> [không liên quan tới lá thư, chỉ là một tờ dùng làm bì, lấy từ một cuốn sổ dùng để ghi số người lãnh nhận các bí tích năm 1858, ở Hà Giang, tỉnh Long Tường]

<Pāgina 2>

A.M.D.G.

A.M.D.G.M.

J.M.J.

Quoniam vobis singulis scribere per tempus mihi non licet, quum mihi ne ad aures quidem scalpendas otium sit ; Spero haud ingratum fore vobis, si hìc omnibus vobis enarrem quosdam eventus, qui enarrandi essent singulis, si singulis scripsero. Et tempori et loco facilis venia. Quae, de confessoribus dicuntur, sunt authentica, utpotè quæ in actu relata fuerint ab iis, qui missi sunt ad hoc ab ordinario legitimo, in ipso prætório forensi.

Carissimi mei in Christo fratres.

Benedictus Deus et Pater Domini Nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostrâ ! Non enim volumus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Annam, quoniam suprâ modum gravati sumus suprâ virtutem, itâ ut tæderet nos etiâ vivere. Sed non sumus confidentes in nobis, tantum in Deo, qui suscitatur mortuos, qui de tantis periculis nos eripere et eruere potens est, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet et triumphabit nos in Christo Jesu. En annuntio vobis quanta ad nos et nobis principes dixissent et fecissent. Et notam facimus vobis, fratres, gratiam Dei quæ data est in Ecclesiis Annam in multo experimento tribulationis. Unanimiter levate vocem ad Deum, qui Spiritu Sancto per os Patris Nostri David pueri sui praedixit. Convenerunt enim verè in imperio isto adversus Sanctum Puerum Jesum, quem unxit Deus et constituit regem in monte sancto eius praedicans præceptum eius. Et nunc fratres rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, orate pro nobis ut Deus respiciens in minas inimicorum nostrorum det servis suis cum omni fiducia loqui verbum eius et bonam fidei confessionem facere. Non nisi abbreviantur dies, non salvabitur omnis caro regenerata ! Ex quo enim huc venerat classis gallica in Touron, christianis quibus auxilium ferendum est, pejor medicina est malo! Disperguntur et dissipantur! Secesserunt in deserta et non invenerunt requiem ! Facti sunt velut arietes non invenientes pascua ! Prostrata sunt

<Página 3>

templa : Sacerdotes et levitae in carceribus sedentes in terrâ tenebricosâ conticescunt senes, juvenes contristati sunt et accincti sunt cangio. Abjicerunt in terram capita sua virgines moniales ! Cruces per vicos per portas civitatum, per vias quibus intranda sunt telonia, sternuntur ut ex reverentiâ vel negligentiâ Crucis dignoscantur Christiani. Telonia multo plura apponuntur fluminibus quàm aliàs. Sic dominante ubique trepidatione et occupante mentes timore, solâ spe vivimus : foris gladii, intùs timores. Increpat strepitoque totum regnum armis, armis contrà europaeos, sævitiâ contrà Christianos.

Porrò, sepositis eventibus, qui ceciderunt super me die circiter 19° quàm Đ. Khâm Mạng Đại Thần revocatus abiisset, Tờ Mật seu chỉ mật ex curia senatorum missæ sunt ad omnes præfecturas regni jussas quærere quàm præclarissimos medicos et modò periti sint, etiàm mulieres ad mittendas esse et mittendas Huế. Itaque ông huyện Tân Minh præsentavit ông Cả Thiện (cui capto simul cum D.D. Episcopo nostro parcitum erat ex indulgentiâ datâ die coronationis regis Tự Đức.) Ad cujus conspectum, ông Thượng præfecturae Vĩnh Long (Iste gubernator est tam amicus nostrae religioni quàm sus amaricino ; hic est, qui scripserat sententiam Ông Thái Bộc utpotè qui erat tùnc Thượng Thơ Regi Huế) accensus irâ cœpit exprobrare imprudentiam ông Huyện - : Lão Huyện lêu ! Quærimus tantum fideles imperatori. Atqui Christiani replentur ingratitude in Imperatorem nostrum. Iste autem cùm sit ejusdem farinae, quomodo potest fieri ut Imperatori fidelis inveniatur? Satellites cangâ oneratum ducite eum in Trại. Aliqui ex vobis vadant et adducant lão huyện ad me. Obeditum est. Ông Huyện sistitur. Sed ông Thượng hìc habens bovem in ore negligenter increpat et jubet ông Huyện reducere cho rãnh, et facere ei prout fert lex. Sed ông bố cujus favore fruitur – Cả Thiện – vehementiùs objurgat ông huyện : Vis, inquit, occidere hominem tam facilè ? Siccine hominem ducis ad executionem ut nullum relinquatur tempus quo inclamari possit: Salvetur? Res ideò hùc adducta est quia ông huyện per epistolam presentavit Cả Thiện, sed epistolam simpliciter claudit his verbis: danh Thiện Gia-tô tả đạo nguyên tiền án. Sed iste huyện non est indè damnandus, quippè qui existimaverat se facere honorem ông Cả Thiện. Quod certum invictè probatur. Interea ông thượng mã tres una die pervenerunt. Quibus lectis ông Thượng misit ông Đệ cùm militibus ad Cái Nhum, in quâ eram cùm R. P. Borelle provicario Apostolico et Cái Mớng in quâ R.R.P.P. Tùng et Quí pastoralis munere funguntur.

<Página 4>

R. Provicarius per rivas, ego per sylvas effugimus. Mihi cùm scrutarentur domos Christianorum delitescendum fuit sub densas herbas Patribus, Magistris et alumnis, quò quisque possent, aliis aliò dilapsis : proripiunt se quò sapiuntius et tutiùs absconduntur. À nobis tunc nuntiatum est Christianitati Cái Mộng hostes mox venturos. Sed magno impedimento celeritati erat funus Hương Thân Tánh. Ông tổng Trì, cui certè multa gratia debetur, totus erat in hoc ut nihil deprehenderetur Christianorum, maximè sacerdotum. Ipse quippè quùm occuparetur praesentià praefecti et militum missorum ex Long Hồ, nesciebat quo pacto nuntium deferretur Cái Mộng, quae est in proximo: simulabat ergò se ejicere unum ex suis lè jussum natando sub trunco fici nuntiare Christianitati Cái Mộng adventum hostilem. Sed expectantibus exploratores missos, statim persecutores supervenerunt in conventum (1) monialium Cái Mộng, in quo libri, imagines et affatim vật quốc cấm – jacebant adhuc jàm disposita mox abscondenda. Deprehenditur res in hoc statu. Capiuntur Hương thân Hòa, Hương hào Trước, thôn trưởng Liệu, Bà Lãnh superior monialium, chị Nguyệt monialis, chú Ngoạn, bà Hái. Accersitis huyện, cai tổng et aliis loci praepositis, conscribuntur proprietates domorum fit confiscatio bonorum. Deindè custodiae traditis domibus captorum, vincti, cangio onerati convenienter cuique sexui deducti sunt in praefecturam Long Hồ. Fortèinciderunt in diem hội hàm. Aderant consilio ông Thượng, ông Bó, ông Án. Jusserunt statim questionem fieri. Luminibus ergò utròque accensis, et militibus per ordinem assistentibus cœperunt tấn eos. En authentica verba confessorum (lời khai). Ubi perducti sunt in conspectum Mandariorum, manibus pedibusque ad palas alligatis et virgis intentantibus fit cognitio causae.

1° Itaque, ordine prosequar, nostrae innocentes victimae intrepidi in praetorium adducti antè ông thượng tigridem sitientem acriter sanguinem humanum. En 1um heroem in arena Hương thân Hòa! Praeses ergò quaestionem sic incipit: Tu es Christianus? R. Sum. Scisne ubinam sint sacerdotes (đạo trưởng)? R. Nescio. Ipse ne aedificasti conventum (monasterium) Thị Lãnh? R. Non. I. Cùm sis in aere regio et ejus orizâ vivas, undè scis existere caelum, infernum et in caelo ipso Deum? R. À patribus meis accepi religionem Christianam quam existimo semper amplectendum esse usque ad mortem, quia verè credo Deum, Deo et in Deum meum. Mea religio docet esse 3 autoritates quibus obediendum nobis est scilicet 1° Supremum Patrem (Thượng Phụ) 2° medium patrem (trung phụ) et 3° inferiorem patrem (hạ phụ). 1° Est Deus omnipotens qui creavit caelum et terram, solem, lunam et stellas, ex quorum conversione efficiuntur 4 tempestates anni. Oculi mei quidem eum non vident, sed mihi cognoscitur ex operibus suis. 2° est rex, cui fidelem ipse me jubet, cuique tributa, militiam etc... procùl dubio debentur. Porrò Maxime praefecte, Monasterium

<Página 5>

affirmas mihi existere regem, qui bonos et fideles subditos remunerat favore et honore quo prosequitur bene de se meritos, et malos punit suppliciis quibus audaciam facinorum reprimat. Atqui mihi credendum est regem existere et sic agere, quamvis oculi mei eum non videant, cujus tamen reverentiâ nihil audeo contrâ leges ejus. Quod autem spectat ad religionem Christianam quam noster Maximus Imperator prohibet, praestat mihi mori quam abjurando eam offendere Deum et peccare contrâ gratitudinem et obedientiam debitam parentibus meis, qui me educaverunt in hac religione sanctâ, in iis quae non sunt absona à lege divinâ. Sicque potiùs mortem subibo quàm renuntiare huic religioni. Praetor hìc blanditiis victurus heroicum confessorem ait: Nihil culpae aut parùm est culpae, sed penès te dignæ poenâ. Igitur calca crucem et restitutum te in pristinam dignitatem remittam. In quid enim, tu qui es etiàm alicujus coloris vir et primæ dignitatis in pago sic tuam conditionem reddis vilem et te exponis tantis tormentis ? R. Per indulgentiam tuam, Maxime Praefecte, quoquo modo egeris mecum, libenter patior; conculcare autem Crucem, nunquàm committam ut id faciam. Tunc praetor jussit eum cœdi 25 virgis.

2° Bà nhứt Lành introducta in audientiam. Praeses: Es-tu Christiana? R. Etiàm, sum Christiana. Deindè sequitur series declarationum quibus tamquàm ambagibus praesidis mentem turbare et aberrare conatur. De monasterio dicit se excitasse paulatim ut formicam. Alia verò objecta ut imagines cruces, aulaea, vestes sacras, libros litterarum alphabeticarum etc... exoneravit in dorsum R. Patris Thán qui est in exilio. Praetor ergo quùm non posset sequi fila orationis ejus medium interrupit dicens : He ! consentisne Crucem conculcare ut te dimittam absolutam? R. Ex quo cognovi religionem sanctam Dei usque in praesens semper hanc teneo doctrinam et sensum: Potiùs est mori quàm abjicere religionem. Igitur quidquid in me consulueris parata sum ad patiendum quam esse contrariam meae fidei et sensui. Ad quod praetor : Con này khẩu quái trợ ngữ. Bay ! đánh ! Dạ ! 29 virgas ei dederunt. Dùm autem nervosum brachium virgis exararet tergum eius, invocabat Jesum et Mariam. Tùm Praeses jussit alapas dari ori ejus. Sed humanior miles, protegente dubio luminis abstinuit manum ab actione tàm inhumanâ. Pro Bà nhứt Lành satis.

3° Elizabeth Ngô.

Haec dùm duceretur per portam, milite quodam suppositam Crucem objiciente pedibus ejus declinat cursum suum et duobus aliis apprensâ ejus cangâ trahentibus dicit : quid opus est me trahere ? sinite, per me ambulare possum et ubi volo pono pedes meas. Interea Praefectus proclamavit liberum transitum. Deindè illa

<Pāgina 6>

terrae affixâ, quaeritur : Es ne Christiana ? R. Sum : imò in eânatus sum religione et in eâdem vixi adhuc. Scis ne ubise abscondant sacerdotes sivè Europaei sivè Annamitae ? R. Quomodò possum scire ubinam sint nunc illi. I. À quo tempore incoepisti habitare cùm Martha Lành ? R. 5 vel 4 abhinc mensibus. I. Illic didicistine litteras, doctrinam aut quid aliud ? R. Didici preces recitandas et artes conficiendi opera serica. Quod alterius est, omninò non scio. I. Assentisne calcare Crucem ut liberam te remittam? R. Nunquam. 25 virgis ergò flagellari iussa est. Quarum cruciatu edit pium et dignum virgine Christianâ gemitum, Jesu ! Maria ! Tùm præsēs ironicè : Voca, ait, voca tuum Jesum qui pro te patiatur ! Ad quam blasphemiam illa liberè reponit : Nemo est qui habeat jus sic me imperandi ! Voco quando volo et quoties me mea fides jubet. Virga pergit applicari et illa vocare, Jesu ! Maria ! Hic gubernator comprimens labia : Quàm singularis, ait, est ista ! Tacet cùm jubetur clamare et clamat cùm jubetur tacere ! Satis ei proclamatur. Et adducitur 4us.

4° Chú Ngoạn

Hic juvenis fide fortissimus vocatus non solùm sequitur verùm etiàm praecedat alacriter de ducendo factus dux ministros forenses. Ad cujus conspectu praefecti inter se dicebant : Ecce qui videtur nullo modo pertimescere ! Quaestio 1^a ut aliis sic huic fit: Tu es Christianus ? R. Etiàm, sum Christianus. Cognoscisne quò abducentur sacerdotes sivè Extranei sivè indigenae ? Jàm non sunt hic. I. Visne proculcare Crucem ut liberatum te abire jubeam? R. Quomodocumque, quæ tua est indulgentia, Maxime Praefecte, tractaveris me, sivè me damnabis, sivè me flagellabis, sufferam ; recedere autem à meâ religione, nunquàm volam. Mori potiùs est! Prætor ergò jussit eum plecti 18 virgis. Quas cùm pateretur spirabat sacra nomina Jesu, Mariae. Praetor hìc quoque ironicè interpellans ait : Voca ut tuus Jesus latum pro te veniat ! Manè postero omnes illi jussi venire ante tribunal magni judicis iterùm intheatro progrediuntur, audientiae eodem ông thượng præsidente. Martha Lành hìc 18 virgis in 3^a 14^v et 39^v in 4ª quæstione est contusa sed Deo juvante semper constans fuit in confessione fidei quamvis semi mortuae exilirent offae carnis cùm sanguinis magnâ vi. Ut autem perspiciatis quanta sit inhumanitas ông thượng sit, illa in 4ª quæstione jàm ità macerata erat ut ne surgere quidem posset à satellitibus portabatur cùm lecto suo in prætorium. Quod cùm animadvertisset, Prætor furore percitus: Quis, inquit, hoc jussit vos ut portaretis eam ? Si non valeat venire, trahite eam. Si nolit conculcare Crucem, percutietur usque ad mortem, qua secuta cadaver projicietur inhumatum. Ab his verbis ut puniret humanitatem meliorum se, satellites illos jussit percuti. Deindè Martha Lành cæsa est tàm graviter ut percussores et tortores

<Pāgina 7>

clamarent : jàm mortua est. Tunc cessatum est flagellare. Hương thân Hòa in 3ª quaestione terrae fixo, Præses proposuit ei aut Crucem proculcare aut torqueri. Cui animosè respondit : Sivè me morti addixeris, Maxime Præses, sivè in exilium egeris, lubenter feram, Cruci verò injuriam facere ut jubes quomodò audeo quippè quae representet regem caeli et terrae quem adorari et amari à teneris unguibus. 17 virgis afflicto est. Quibus acriter mordentibus invocat Jesum et Mariam ! Quod cùm audiisset Præses, digito monstravit crucifixum positum antè oculos eius dicens : Ecce Deus tuus ! Voca eum ut veniat ad patiendum pro te ! Tribus post diebus iterùm flagellis 50 tergum eius dolatum est ob id quod recusaret desciscere ab avitâ et verâ religione. Successivè inflictis virgibus ità exhaustus est viribus ut anima ejus jàm fluitaret super labia.

Veniamus jàm ad tragicum spectaculum, ubi constantia et fortitudo duorum ultimorum heroùm maximè reluxit. Petrus Ngoạn in 2^a et 3^a quaestione 60 virgis sustinuit. Es forsàn tu Đạo Trửởng ? dicebat ei præses, cùm tam constanter recuses relinquere tuam religionem calcando Crucem ? Non, respondit Petrus Ngoạn, sum ego pauper operarius, cui sudore et labore quotidiano vivendum est, tamen nullo modo nuntium meae religioni remittam ! Postquàm ergò inimica vis ei vires exhausisset, non ut caeteri, passus est portarised conatus est solus ambulare dolore pedes licet tentante et solum sanguine suo aspergere et rigare ut ubiquè relinqueret vestigia crudelitatis præfactorum. Centuriones ei dixerant : quid est quod timeas ? Legi Regali accede et postea cùm remissus fueris domum, confessione delebis culpam si quae est. Quod argumentum sic retorquet : Supposito quòd nunc statuâ regis è regione vobis proposita – impellamini pedibus illam conculcare, sine dubio id nunquàm audebitis. Quantò magis nos Christiani quo animo audebimus pedibus injuriosè subjicere crucem sacrum signum nostrae redemptionis, quae repræsentat Deum nostrum Deum coeli et terrae, Deum deorum et regem regum ? Ergo intrinsecùs, pergunt illi, hunc sensum retine, extrinsecùs verò esto conformis regi. Quibus confessor: Caesaris, Caesari, Dei Deo ! porrò quod regi debeo, persolvo, scilicet militiam, tributum etc... Quid verò prohibetis me ne quod Dei est (qui longè major rege est) Deo reddam ? Deo

<Pāgina 8>

quippè cujus potenti brachio coelum, terra et ea quae super terram sunt, creata sunt, distinctae 4 tempestates et genita sunt eaque præstarent cibos corpori jubetis me denegare officia debita? Longè lubentiùs mortem amplector, quam propositionem vestram.

Ita verò molesti sunt ministri infernales ut ne manducantibus quidem cessent injuriam et torturam objicere. Præses namque jussit ut cibus non præberetur nisi prius thắp nhang cúng etc... fuerit à paganis. At cibos appositos nihil dubitans manducat Petrus Ngoạn, item et alii – dicens illis facientibus supertitiosas ceremonias : omnia alimenta nonnisi à Deo creata sunt. Manduco ergò ego filius ejus quod mihi in cibum dedit, nec ego cúng nec quải cuiquam.

Tandem Elizabeth Ngô spectaculum claudit! Præses enim irritatus conatu suo vano tentat evomere virus suae saevitiae in hanc filiam Crucis debilem sexum, cùm frustrà eam tentavisset in 2ª quaestione 30 virgis. In hâc ultimâ luctâ, Praeses furore actus innumerè eam flagellavit. Si desideritis scire certum numerum, vobis constet 115 virgis fuisse caesam. Sed postquàm illa destituta fuisset viribus et voce et ideò non valuisset reddere aera vocando Jesu ! Maria ! vibrante tantùm sono virgarum mortiferarum percussor fatigatus percutiendo cadaver, suspensâ virgâ, proclamavit : exanimis est ! de eâ actum est ! Tùm præses jussit eam palis extractam trahi super crucem. Illa verò sentiens se trahi de genu, revocatâ animâ, fortiter repugnat : fide vires suppeditante, sinistrâ cangam suam sustinet et dextrâ purpuratâ sanguine crucem elevatam erigit in coelum tamquàm insigne tropheum suae victoriae sui que triumpho, silentibus labiis sed corde crepitante et murmurante laudes salvatoris. Et quidem in hoc signo vicit. Ut autem sciatis quis eventus aut quae consequentiâ sit hujusce negotii, die circiter 17ª Januarii catenas ferreas cùm cangis commutaverunt. Acta jàm sunt confecta tantùm (lên thượng từ). Sententia verò decernens poenas posti diem Khai ần pronuntiabitur.

Ut leniremus ferocitatem et saevitiam demulceremus, gracilis fiscus Ecclesiae nostrae exhaustus est et exhauritur! Attamen multa pecunia ora voracia vix obrudit. Habet enim semper quò affluat pus saevitiae. Multi sunt lapsu et conversione Petri nec pauci sunt Pauli conversatione in Judaismo. Deus provideat ne blasphemetur nomen sanctum suum!

Illi calamitati interim alia accessit longè major. In causa fuit fuga Thầy Nhiệm. Cùm enim fugisset Thầy Nhiệm milites

<Pāgina 9>

ubique in Gia Định et Biên Hòa pervagati fora, pagos, vicos etiàm flumina obsidentes scrutatisunt. Nostris trepidatio quanta qualisque nusquàm aliàs. Non dubitabatur fides sylvae excipientis, quamvis tigrides et feras haud minùs inimicos alat. Vidissetis libros fluitantes super aquas incuriò et nimio timore quorundam à Chợ quán usque ad Ba Giồng. Nec satis descriptione hominis missâ ubique rimantur Thầy Nhiệm. Itaque iterùm atque iterùm excolentes thesaurum pro carbone tandem invenerunt! Hoc est ceperunt R.P.Lộc pro Thầy Nhiệm et quidem

de industriâ cùm Thày Ngôn et aliis qui erant conscii, qui cuncti nunc sedent in vinculis.

Tribulationis nostrae ne tantum esse credatis. R.Pater Qui qui post susceptos ordines sacros venerat in Cái Mộng tamquam vicarius appositus R.Patri Tùng. Sed ortâ turbatione ex captivitate monialium, ut supra diximus, praeter opinionem de Charybdi in Scyllam delatus est ! Ex Cái Mộng quippe venit in Dầu Nước ut liberaretur à persecutoribus. Sed quinque post diebus quàm illuc pervenisset ex praefectura Châu Đốc praefecti cùm 300 militibus obsesserunt monasterium sive domum monialium in quo erat R.P.Pernot et alias domos familiae ông Lý Phụng. Eritis 3 cây hỏa tiễn et súng, Các vệ subito auditur resonatque Adsumus. R.P. Pernot effugit per campos. R. Pater Qui cùm 4 alumnis quorum aliqui destinati et electi sunt ad proficiscendum istuc hoc ipso anno capti sunt. Omnes qui illinc vincti adducti sunt in praefecturam Châu Đốc numerantur 39. Omnia monasteria aut fuerunt destructa aut sunt desolata. Verè dici potest : Viae Sion lugent eò quòd non sint qui possint venire ad Solemnitatem : omnes portae ejus destructae, sacerdotes ejus dispersi sunt, gementes fugiunt absque spe antè faciem subsequenti hostis : Virgines ejus squalidae et ipsa oppressa est amaritudine desolationis. Omnis populus ejus gemens et quaerens pacem ! Non est qui consolatur

<Pàgina 10>

eam ! facti sunt hostes ejus in capite ejus; inimici ejus locupletati sunt ! Quia cogitavit rex dissipare murum religionis, extendit furorem suum et non avertit manum suam à perditione.

Hoc heu ! procùl auribus nuntius veniat, turbulento tempore, non desunt qui anguillas captant, feles inter aquilam et aprum cornicesque per auras... Hi nempè mali absorpti voragine avaritiei nobis haud minari detrimento sunt quàm ii qui adhuc in improbitate immersi ! O Aesopicos graculos ! Oque bona Cilicon !

In praesentiarum exploratores et venatores sacerdotum ubique Sparguntur sub variis exuviis. Sed cautus timor quàm absconditissimè quiquid sacerdotum et clericorum recondit, Circumspectiores sumus nunc potissimum quàm canis qui currens bibit Nilum. Sic valeas, ut farina es, quae jaces ! Tamen de civitate in civitatem fugere non cessatur. Quandoquè sylva spinosa nobis domus et terra lutosa lectus esse debet. Et ne sic quidem, quietè latemus, de sylvâ in sylvam secedere cogimur inter silentia lunae amicae ipsum silentium terret, levis argutio aut strepitum circumspectum

ingerit metum. Inter metum et spem dies effluere exspectamus !
 À nemine visitamur nisi à sole et ab eo qui est à pedibus.
 Hùc miseriae provehimur! Vos autem securi numerabitis martyres
 et confessores. Videritis hìnc nos non nisi exhalatione incendii
 sic affectos esse. Quid putatis de illis qui sunt in ipso loco
 incendii ? Certè majora et longè pejora de aliis diœcesibus
 proximioribus Capitali Hué accipietis.

Nùnc ergò orate pro nobis, Charissimi Fratres, qui propter
 peccata nostra mortificamur totâ die, aestimati sumus sicut
 oves occisionis. Ut habentes fiduciam in introitu sanctorum in
 Sanguine Christi per patientiam curramus ad propositum
 certamen, accedamus cùm vero corde in plenitudine fidei, tenentesque
 spei et fidei nostrae confessionem indeclinabilem tribulationes
 persecutionis patiamur aspicientes in auctorem fidei et Consummatorem
 Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit Crucem confusione
 contemptâ et sic intravit in gloriam suam atque in dextrâ sedis
 Dei sedet.

Scio quidem, fratres vos magnoperè desiderare scire aliquid de

<Pāgina 11>

bello, quod hìc geritur, tamen forsàn vos istic melius et faciliùs
 didicistis quàm nos hìc, licèt nos videamur propriores esse, longè dissili,
 ut quibus suspendantur omninò litterae internuntiae, custodiis regiis
 ubique appositis terrâ marique, ut fieri assolet tempore belli-
 flagrantis. Si quid nuntii accepimus, id famâ acceptum
 habemus, quae crescere solet volando. Nec ergò mireminisi
 id prætermiserim. Certò tamen scimus classem Gallicam cùm
 2000 Hispanicorum ex Manilâ et 3000 peditum ex Galliâ praeter
 navales milites pervenisse jàm à longo tempore in Touron.
 Quid autem illic factum fuerit, non tàm nobis constat quàm
 vobis. Venit, ni fallor, tempus quo Deus velit dare pacem Ecclesiae
 Annam, quae dudùm purpuratorum martyrum sanguine irrigata
 est et nùnc potissimùm vivificata et agens flores et folia !
 Sed post nubila Phoebus, post tempestatem tranquillitas, cùm
 sint contradictoria et correlativa, non potest unum existere quin
 alterum præcedat. Forsàn Deo placet differre et relinquere
 nos in hoc statu ut magis pretiosa nobis veniat pax deside-
 rata. Utque confundat contondator superbiam quorundam qui
 magis ferro quàm providentiae divinae confidunt! plùs enim
 valere putant arma quàm Dei voluntatem omnipotentem!
 Utcumque res ceciderit, ego utpotè incertus de eventu tacitus
 exspecto exitum. Scio enim quòd nemo possit resistere voluntati
 Dei; si extendit manum suam, quis avertet eam ? Certè
 Darius de tanto imperio excidit non nisi voluntate divinâ prædictâ,

ut etià Pompeius et Justinus benè crediderunt. Certè scissum est imperium Graecum et flos gloriae Alexandri Magni cecidit providente Deo. Certe imperium Romanum tantâ mole non succubuit nisi sic Deo decernente. Certè Nabuchodonosori, cui obediebant procumbentes omnis populus, omnis lingua et tribus,repentè cor ejus ab humano immutatum est cor ejus, et cor ferae datum est et cùm bestiis et feris fuit habitatio ejus, non nisi Deo volente. Quùm videam Altissimum et viventem in saecula hunc ludum luisse et potestatem ejus potestatem sempiternam et regnum ejus esse in generationem et generationem et omnes habitatores terrae apud eum in nihilum reputatos esse: juxtâ enim voluntatem suam facit tàm in virtutibus coeli

<Pāgina 12>

quàm in habitatoribus terrae et non est qui resistere possit manui ejus et dicat: Quarè fecisti? Omnia Dei voluntati et providentiae committo et in utrumvis oculus dormio : Si det pacem in diebus nostris gratias agens ingrediar fines pacis ; si placuerit ei nos probare in experimento tribulationis, hoc ipso consolabor me quoniam oporteat nos per multas tribulationes introire in regnum coelorum.

Vos autem, mei fratres, etià atque etià obsecro ut non praetermittatis orare pro me conservo vestro et tamquàm uno ex fratribus vestris in Christo Jesu. Quamvis enim pes possit dicere : quoniam non sum manus, non ideò non est de corpore : Diversae sunt divisiones gratiarum, quas operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

Carissimi fratres

In umbroso azylo, ubi vix necessaria in prompto sunt, res, si quae sint aut fidei aut terrae, aut locorum remotorum abstrusorumque creditae sunt

4° Kalendas Februarii

1859

Vester aetate et conditione

par, obsequio verò servus inutilis

Pet. Ký

Trương vĩnh Ký

Videte ultrà alteram paginam

<Pāgina 13> [Videte ultrà alteram paginam]

Ideo citius quàm necesse erat claudi epistolam, quia cursus maritimus noster videbatur accelerari sed custodiis ubique omnes viae obsidentes prohibetur. Spiritum resumere incipio. Porrò à die 5a Februarii usque ad 7am quinquies óng thượng mã his 6 praefecturisferunt nuntia. Quas remotis arbitris magni praefecti legerunt et nemini

aperierunt. Tamen Thầy An exsul propter religionem hoc solum percepit a praefectu cuius favore utitur, quos singulae litterae de Da-tô loquantur. Pabulum subjiciente suspicioni hoc ipso quod quater litterae patrum ex Tunquino, Cochichina septentrionali et orientali huc missae interceptae sunt. Heri (ngày mồng 7 tháng Giêng) accersitas bà Lãnh et Bà Hái Magnus Judex interrogavit, quaenam et ubi essent illae puellae que deprehensae sunt accumbere mensae quando superveniebat ông Đội ? Volunt praefecti severè agere, quocircà reddiderunt 4 nèn quibus saevitiam eorum emollire satageramus.

Sunt et quidem de quibus paulo superius nuntio facta est qui excusso et divinarum et humanarum legum jugo per campos libertatis discurrerent more taurorum indomitorum cornua nobis obvertunt. Hi quippe recalcitrantes contra omnem auctoritatem scabie avaritiae et cupiditatis irritari pecuniam omni modo per fas et nefas architectantur, venantur et aucupantur. Jactatis contra religionem minis invocatoque brachio saeculari spirante minarum et caedis contra Christianos possesserunt agros de mercede iniquitatis suae. Jam voraci luxuria decocti et alea consumente exaesi¹³⁸ pecuniam aliam aliaque bona Cilicon paraturi, libellum accusationis scribunt in quo expriment nomina eorum qui permiserunt suos filios mitti istuc : dictantes eos missos esse in Europam ad exercendum artes bellicas et bellum quod fit nunc esse portatum ab ipsis. Hoc de me esse portatum ab ipsis. Hoc de me expressiùs ; quia eodem anno quo bellum, istinc redii. Jactitant se oblaturus post Khai Ân. Hoc fit, nihil vos celem, in meo solo natali scilicet Cái Mộng quae est ferax sacerdotum et componitur 2336 Christianorum. Comprehendat Deus eos qui in astutia eorum, avertatque et perversa consilia cordis eorum ne magna sacerdotum fiat jactura !

Persecutio in dies gliscit crudeliusque grassatur. Nos utpote rebellionis suspecti quisque in suo antro se abdit. Mere quisquam audet sua regione egredi. Omnino prohibetur frumentum ne forte afferatur giêm mễ ad hostes. Aliis circumstantiis quae quotidie capiti nostro minantur enarrandi supersedeo ne vos detineam et ne ipse defatigam.

Quamvis res nostra in praecipiti versetur et in acie novaculae sita sit, tamen manus Domini videtur esse nobiscum. Multusque numerus credentium conversus est ad Dominum, nec paucior quàm alias apposita est turba Domino. Cujus numerum vestrae curiositati hic subjicio.

1. Numerus fidelium	33.000
2. Baptismus adultorum	482
3. Baptismus parvulorum infidelium	3.293
4. Catechumeni	111

PHẦN 4
LÁ THƯ PENANG NGUYÊN GỐC LA-TINH
DO PETRUS TRƯƠNG VĨNH KÝ VIẾT TAY
 (Nền đã được làm trắng để in trên giấy cho rõ)
1859

M. M. D. G. *Cochinchina*
Oceania

Omnibus fratribus meis in collegio 130

Generali missionum ad externos apud Pulo-Penang.

Parate ossem, et accipite! Loquar enim Sequamur, mei fratres.

Ex Hocam Kì lưc Kình sen Ex Cochinchina occidentali.

M. M. D. G. M.

1859.

Vester frater Pet. Roy.

Song lương Chính?

SỐ CÁC PHÉP NỘI NĂM 1858

Hàngian

HỘI SỐ

Đoàn đũa	Đoàn Đũa	Đoàn Đũa	Đoàn Đũa	Đoàn Đũa
lời	lời	lời	lời	lời
kể	lời	lời	lời	lời
Đo.	Đo.	Đo.	Đo.	Đo.

130-1

abac

130-21

M. M. D. G. S. M. J. M. M. D. G. M.

Quoniam vobis singulis scribere per tempus mihi non licet, quin mihi ne ad aures quidem scalpendas otium sit; Spero haud ingratum fore vobis, si hic omnibus vobis enarrem quosdam eventus, qui enarrandi essent singulis, si singulis scripsero. Et tempori et loco facilis venia. Quae de confessoribus dicuntur, sunt authentica, utpote quae in acta relator fuerint ab iis, qui missi sunt ad hoc ab ordinario legitimo, in ipso praetorio forensi.

Carissimi mei in Christo fratres.

Benedictus Deus et Pater D. N. Jesu Christi, Pater misericordiarum et Dei solius consolationis, qui consolationis nos in omni tribulatione nostra. Non enim voluit ignorare nos, Spectat, de tribulatione nostra, quae facta est in Civitate, Germaniam, supra modum gravati sumus supra viatibus, et ut foret nobis otium in terra, Nos ubi dicunt confidenter in nobis, tantum in Deo, qui suscipit mortuos, qui de tantis periculis nos eripere et eruere potens est, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet et triumphabit nos in Christo Jesu. En dicitur vobis, quanta de nos et vobis principes dixerunt et fecerunt. Et notam facimus vobis, fratres, orationem Dei, quae data est in Ecclesia, Annam in nullo experimento tribulationis. Unanimiter levate vocem ad Deum, qui Spiritu sancto per os David Regis David patris sui praedixit. Conveniunt enim nos in imperio isto adversus Sanctum patrem Jesum, quem unxit Deus et constituit regem in monte sancto ejus, sicut praecipit regis. Et nunc, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, orate pro nobis ut Deus respiciens in misericordiam nostram, det servitibus suis cum omni fiducia, laquei scabum ejus et bonam fidei confessionem facere. Non nisi abominantur Deo, non salvabilis omnia caro regenerata. Ex quo enim sic generat classica Gallica in Civitate, Christianis, quibus auxilium ferendum est, propter medicina est malo! Disperantur et dissipantur! Secesserunt in desertum et non inveniant pascua! facti sunt velut arbor non invenientes pascua! Prostrata sunt

130-3

templis: Sacerdotes et levites in carceribus; Sedentes in terra
 tenebrosissima - caniscenti senes; juvenes contristati sicut
 et acineli sunt carceri; Abjecerunt in terram capita sua
 virgines squalidae. Quae per vias per portas civitatum
 per vias quibus intranda sunt Helonia; stridenter ut ex reverentia
 vel negligentia - cuius dignoscantur Christiani. Helonia multa
 phara apponantur flumibus quam alia; sic dominante
 ubique in prosperitate et occupante mentes timore, sola ad se
 vivimus: Sicut gladius, in timore; Incepit stragibus
 totum regnum Harum, armis contra Europaeos, servitia combu
 Christianae.

Porro, depositis eventibus, qui ceciderunt super me
 die Decembris 17^{ae} quam D. Pham magis dicitur revocavit abisset, hinc
 deo chi^o m^o ex curia senatorum missae sunt ad amnes praefecturae
 regni jusque quorere quam praecellentes medicos et modo periti
 sint, Heliam mulierem admittenda esse et mittenda Hinc. Illaque
 ang huyen Van Hinh presentavit ang Ca Chien (cui capto simul cum D. D.
 Quisepo nostro paratund ad ex indulgentia data die coronationis
 hodie (p. D. D.) Ad ejus conspectum ang Chien praefecturae Hinh
 (p. D. gubernator est tam amicus iustitiae religioni quam sic amariquis;
 hinc est, qui serviderat sententiam ang Chien hinc ut ipse qui erat tunc
 Chien hinc (p. D. D.) accendit in a caput exprobrare imprudenter ang
 huyen - Lao huyen sou? Quorinus tantum fideles imperatori
 At qui Christiani replentur ingratitude in Imperatorem iustitiam.
 Ille autem cum sit opudam Harum, que modo spolest fieri et Impera
 ratori fidelis invehitur? Satis hinc, lingua amonatum ducto tunc
 in coram. Aligui ex volis vadant et adducant Lao huyen ad me.
 Obeditum est. Ang huyen distulit. Sed ang huyen habent barom
 in ore negligentis incepit et jubet ang huyen reducere choros,
 et facere se prout sunt leg. Sed ang huyen in hinc favore fructus.
 Ca Chien vehementer objurgat ang huyen si vis, inquit, servare
 haminom tam facile? Sicina hominod ducio ad executionem
 ut nullum relinquitur tempus quo melamari potuit. Salvatur?
 Hoc idem hinc adducta est quia ang huyen per epistolam
 presentavit Ca Chien sed epistolam simpliciter claudit sic verbis:
 Ca Chien quia to ta Dao Nguyen tien an. Sed ita huyen non est
 in D. Dammandus, quippe qui existimaverat se favore honorari ang
 Ca Chien (quod certum invidet probatur).

Interea ang thong ma hoc una die pervenerunt. Quibus hinc
 ang Chien misit ang Dao cum militibus ad Ca Chien, in qua
 eram cum P. J. Borille provincis Apostolica et Ca Chien in
 qua. P. D. P. D. Chung et Qui pastoralis munere funguntur.

130-4

(M. S. Traviaricus) per viros ego per syllas effregimus. M. S. Traviaricus
 secretariorum Danos, ^{Januum} delectos secundum sui sub consa herbas,
 p. tribus, Gaystius et alumnis, quo quibusque passant, alia alia Dilag
 dia: praeipunt se quo capiuntur, et huius absconduntur. & rursus
 sine nuntialium est Christianitati. Cai-Mang hostes nos venturat.
 Sed magna impedimento celeritati erat Janus Wangthau Locinh. Cui
 tang (pe, cui certe multa gratia debetur, talis erat in hoc ut nihil
 reprehenderetur Christianitatem maxime) de condatum. Ipse quippe quam
 occuparetur presentia profecti et militum missorum ex Langh
 nescibat quo pacto nuntium deferretur Cai-Mang, quae est in
 proximo: Stimulabit ergo de opere unum ex suis, scilicet, iustum natando
 sub trunco huius nuntiare Christianitati Cai-Mang ad hostium hostilem.
 Sed expectantibus exploratoris missos statim proceduntur Superacromunt
 in conventum nuntialium Cai-Mang, in quo libri, imagines et affabul
 vat quae iam - iacebant adhuc iam disposita magis abscondenda
 deprehenditur (sed in hoc statu) (Capturatur) huius than Hoa, Spingliraolaise,
 than-toung Lien - Ban-lanh Superior nuntialium, - Chi-Nguyen nuntialium, Chi
 Ngoan, Bai-Hai. Accersitis huius, Caotung et alii loci praesentis,
 conscribuntur proprietates Domorum. Sit conscribuntur hancurum. Deinde
 custodia praeditio Domibus captorum, ducti, cuiusque oratione invenientes huius
 sexus. Producti sunt in praesentiam Langh. Facta incidit in
 eam huius hanc? acorant consilio ang Chien, ang Tho, ang An - Superant
 statim questionem fieri. Sumuntur huius, huiusque accensio et militibus
 per ordinem assistentibus cooperant hanc eam. In authenticam verba
 confessorum (huius hanc). Illi producti sunt in conspectum Mordur
 nam, manibus pedibusque ad palas alligatis et virgis interantibus
 sit cogitatio lausae.

(M. S. Traviaricus) ordine prosecutus, nostrae imbecillitate huius hanc in proe
 torium adducti ante ang thuong huiusdem silentem acriter anguinem humanum.
 In hanc hanc in arcem huius than Hoa! Prosece ergo questionem sic
 incipit: Quae est hanc? R. Sum. Sed ne ubinam sint succedentes (Quotidie)?
 R. Nescio. Ipse ne edificasti conventum huius, Sancti S. M. non. T. hanc si
 in vere hanc et que hanc vivat, cando hanc existens) Capsum, in hanc et
 in celo hanc deum? R. A. hanc hanc hanc accipi religionem hanc
 quam existimo semper amplectendum esse usque ad mortem, quia vere
 credo deum, deo et in deum meum. Non religio dicitur esse auctoritates
 quibus obediendum nobis est scilicet hanc supremam et hanc hanc hanc hanc hanc hanc
 patrem (trung phu) et hanc inferiorum hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc hanc
 patens qui creavit caelum et terram, solem, lunam et stellas, et quarum commu
 tatione efficiuntur hanc temporales anni: Cuius mei quidem non videtur sed
 mihi cognoscitur ex operibus suis. Hanc est rex, cui fidelium esse me iurat
 utique tributa militiam hanc praestit Dubis delectatur, Pavia, Mordur profecta,

(1) = Monasterium :-

130-5

affirmat mihi existere regem, qui bonos et ^{subditos} fideles remunerat, furores et homines
 quos prosequitur bonos de se emittit, et malos punit supplicio quibus
 audaciam facinororum reprimit. Et qui mihi credendum est regem existere
 et dicere, quamvis oculi mei eum non videant, cupit tamen reverentiam
 nihil tamen contra legem ejus. (Quid autem spectat ad religionem)
 Xianam quam noster Maximus Imperator ^{prohibet} praestat mihi, quam abje-
 ctis eam offendere Deum et peccare contra gratitudinem ad obedi-
 entiam debitam parentibus meis, qui me educaverunt in hac religione
 sancta, in iis que non sunt absurda a lege divina. Si quis patitur
 mortem subita quam renuntiare huic religioni. Si quis hic blandit
 videtur hereticum confessorem ait: Nichil culpe aut parum est culpa,
~~sed~~ peccata digna poena. Igitur cala crucem et vestitum te in pre-
 tinam dignitatem admittam. (Si quis enim, tu regis et alium aliter
 coloris viri et primus dignitatis in iugo sic hanc conditionem reddis
 villem et te exponis tantis tormentis). R. Non videtur hanc
 Maximo proferre, quosque modo regis meum, libenter patitur,
 concutere autem crucem, unquam committam, et id faciam. (Cuius
 proter jussit eum credi. 39 virgine).

3° B. ubi dicitur sancti subacti in audientiam, et videri. Et tu
 Xiana? R. Etiam? cum Xiana. Deinde sequitur series declarationum,
 quibus inquam ambigebat proseris mentem turbare et alternare
 conatur. De monasterio dicit de ecclesia paululum ut formicam.
 Abasura obiecta et imagines crucis, culicis, vestes sagras, libros
 litterarum Alphabeticarum seu exaravit in darum et cathedra
 qui est in seculo. Proter ergo quum non possit sequi sola oraliter
 sequi medium interrupit dicit: R. Consentit ne crucem concutere
 ut te dimittam absolutam. R. Ex quo cognovi religionem sanctam
 Dei usque in processu semper hanc tenes doctrinam et sensum:
 potius est mori quam abjicere religionem. Igitur quidquid in me
 consueverit parata sum ad proferendum quum esse contrariam more
 fidei et sensui. Et quod proter? R. Non nisi illud quasi tibi regis.
 Regis dicitur! Da! 39 virgine ei dederunt. Simul tamen versum
 Machinum virgine exaravit tergem regis, invocabat Jesum et Mariam.
 Quum proter jussit ut lapis darum regi ejus. Sed libitarius multo
 protegente quibus lumine abstulit manum ab actione tam subhumana
 39 dicitur dicitur dicitur.

3° Elizabetha Regis.

Hoc diem ducere per parlam, milite quodam suppositam crucem
 obijcitur pedibus ejus declinat cursum suum et ducit ad
 apprehensa ejus lingua trahentibus dicit: (qui apud est me trahere)
 Quum pro me ambulare prosum et ubi volo, pona pedes meos.
 Interea proferat proclamant liberum transitum. Deinde illa.

130-6

terras affixam, quocirca? Si ne James? Ho. Sum: ino in ea malus sum
 religiose vel in eadem videri adhuc? Sic ne ubi se abscondant sacerdotes
 hae Europaei sine Annamita? Ho. Quomodo possum scire ultimam dicit
 suum illi? J. A quo tempore incepisti habitare cum Martha Sarah? Ho.
 { me 4 abhinc mensibus. J. Illi didicisti ne litteras, doctrinam aut
 quid aliud? Ho. Didici precor recitandae et artes conficiendi apocrypha
 quae ulterius est, omnino non scio. J. Ipsa hinc Calcare Crucem ut
 liberam te remittam? Ho. Nunquam? J. Si virgine ergo flagellari iussa
 est. Quorum Cruciali edet pium et dignum Virginem Christianam gemulum,
 Federe Maria! Cum proser invidet: Voca, ait, voca tuum spem que
 pro te jubetur! ad quam blasphemiam illa libere respondit: Nemo est
 qui habeat iudicium imperandi: Voca quando volo et qualiter me mea
 iudicet jubet. Virga pergit applicari et illa vocare, Pater Maria!
 hinc gubernat et compriment labia: Quam singularis, ait, est ista!
 tibi cum jubetur clamare et clamat cum jubetur tacere! Satis
 ei proclamatur: Et adducitur Ho.

J. Ho. Ho.
 Hic juvenis quid fortissimum vocat non solum sequitur verum
 clamant praecedit et laevis de duce factus dux ministrum foret. Nec
 inquit conspectum profecti inter se dicebant: Ecce qui videtur nulli
 timore pertimescere! Quomodo 1° ut alius die hinc perit? Ho.
Ho. Ho. Sum sum. Cognosce ne qua abduxerit sacerdotem hinc? Ho.
 hinc indigne? Ho. Jam non sunt hic. J. Per ne proculcare Crucem ut
 liberam te ab hinc jubeam? Ho. Quomodo ergo, quae tua est indulgentia?
 Maxime profecti, hinc tunc me sine me damna hinc, hinc me flagellari
 suffragium recedere oculum a mea religio, nunquam vlam. Mari
 patitur est! Proter ergo iudicium cum plebi 18 virgine? Quia cum patet
 spirabat sacra nomina Pater, Mariae. Proter hinc quaque redimere inter
 pellant ait: Voca et hinc Pater labium pro te veniat!

Mariano postero ambo illi iussi venire ante tribunal magno iudici
 iterum in theatro progredientes, audiantes eodem angustiano presidente?
 Martha Sarah hinc 18 virgine in 3° 4° et 39° in 4° questione rest
 contusa sed Deo juvante semper constans hinc in tunc spem hinc a quibus
 semimortuus exilerent afflicta coram cum duxit magnam vi. Ut autem
 perspicaciter quanta est inhumanitas angustiano sit, illa in 6° quomodo
 iam ita inaccerta erat ut ne surgere quidem posset, a detestabile
 portabatur cum lecto suo in portorium: quod cum animadvertisset, hinc
 furere perentur: Quis inquit, hinc sit ut portorati eum? Si non
 valent venire, trahite eum. Si velit conciliare Crucem, percutietur usque
 ad mortem, qua decem cadaver proficiscitur inhumanum. At hinc verbi
 est pueri humanitatem meliorum de hinc illi illi iussit percuti
 a cinda. Martha Sarah hinc est hinc, quomodo et percutietur hinc

130-7

clamarent: jam mortuus est! Quis cessatum est flagellare?

M. rōnglhan Nōra in 3^a questione terre Jēso, et nosse prope
sunt ei aut crucem proculcare aut laqueari? (Qui animose respondit:
"hinc me morti addixeris, Maxime proset, siac in exilium ageris, he
renter seram, cuii vero injuriam facere ut iher quomodo audeo,
quippe ^{que} representat regionē celi et terre quom adorari et amari a
tenere unquibus? Et virgē afflicta est. Quibus acriter mordentibus,
invoat Jēsum et M. pariam. Quod cum audisset Pharis, Digito
monstravit crucifixum positum ante oculos ejus, dicens: Eū Deus
tuus? Vocatum ut veniat ad patiendum pro te! Corde post discedit
i teram flagellatōe sicut tenquam ejus dolatum est ab id quod accusaret
desistere ab avila et veri religione. Mucipine inflicte virgē
illa exhausta est viribus et anima ejus jam fluctaret super labia?

Seniamus jam ad tragicum spectaculum, ubi constantem et
fortitudo duorum ultimorum herosum maxime reluxit. Petrus Noyan
in 2^a et 3^a questione - Et virgē sustinet. Et Jersan tu dasloris
dicebat ei proset, cum tam constantem recuset relinquerē hiam
religionem calcando crucem? Non, respondit Petrus Noyan, sum
ego pauper operarius, cui sudaret labore quotidiano vivendum est,
tamen nullo modo tantum meae religioni remittam! Postquam
ergo inimica vir ei viris exhausta pot, non ut ceteri, paput est
portari sed conatus est solum ambulare dolore pedes licet tentante et
solum sanguine suo aspergere et regere ut ubique relinqueret
vestigia crudelitatis prosetorum. Contentum ei dixerunt: Quid
est quod timeas? Regi Regali accede et prosetum cum venisset fuerit
dammum, confessione dolere culpam, si quis rest. Quid argumentum
ai acterquet: Supposito quod nunc statua regis ē regiana volis
proseta - impellamini pedibus illam calcare, sine dubio id
nunquam audelitic. Quanto magis nos Jēsu quo animo audelimus
pedibus injuriose subjicere crucem - Sacrum signum nostrae redemp
tionis, quae representat Deum nostrum, Deum celi et terre, Deum
deorum et regem regum? Ergo intrinsecus, proset illi, hanc
sensum retine, extrinsecus vero esto conformis regi. Quibus
confessor: Cesaris cesari, Dei Deo! proset quod regi debet, per
solum, sicut mililiani, tributum. Non quid vero prohibet me
ne quod Dei est (qui longe major rego est) Deo reddam? Deo

1790-8

quippe) eujus potentis brachio caelum, terra et ea quae super terram
sunt, creata sunt, distinctae et temperatae et genitae sunt ea quae
praestarent cibum corpori jubentem me denotare officina debila?
Sanguis libentius mortem amplectitur, quam propositionem nostram.
Illa vero molesti sunt mirabili infernal ut ne manducantibus quidem
essent injuriam et torturam blaspheare! Incessu namque jussit ut cibum
non proberetur eis nisi prius thrys uban unigeni fuerit et purgatus.
Ut cibum apparet nihil dubitant manducant Petrus, Stephanus, etiam et
alii - Dicunt illis facientibus superstitiosae ceremoniae: Omnia alimentata
non nisi a Deo tribula sunt. Manducet ergo ego filium qui quod mihi
in cibum dedit, nec ego cum nec quae unigenam.

Eandem Elizabetha Regis spectaculum claudit: Proseus enim instituit
contra suo vano tentat ornare. Prud sua sensitia in hanc filium crucis
debilem sexum, cum praecepta eam tentasset in 2^a questione 30 virg.
In hac ultima luctu Proseus Jurare actus innumera eam flagellavit.
Si desideratis scire certum numerum, vobis constat 15 virgines quippe
casam. Sed postquam illa prostituta fuisse viribus et voce et non
non valuisse videre aera vocanda Jesu. Maria! Vibrante tantum sono
virginum mortis horarum percussor fuligine percussendo cadaver, suspensa
virgine, proclamavit: Exanimis est! De ea actum est! Cum proser jussit
eam palio extractam trahi super arcem. Illa vero sentiens se trahi de
genu, revivente anima, fortiter regnavit: fide viri suppeditante,
sinistra carnem suam sustulit et dextera purpurata sanguine
crucem elevatam erigit in caelum sanguinem insigne trophaeum suae
victoriae suique triumpho, silentibus talibus sed corde crepitante
et murmurante laudes salutaris. Et quidem in luce signa vicit.
Ut autem scialis quid oculis aut quae consequentia sit tristitia
negotii, die circiter 17° Januarii Antonia Ferroni ^{eam} sanguis committatur.
Octa jam sunt confecta tantum (in thuringia). Sententia vero occurrent
proena post diem. Khas an - pronunciatus.

Ut leniremur voracitatem et servitiam demulceremus, gracile visum
(eclesia nostrae) exhaustus est et exhaerit. Athanien multa pecunia
ora voracia vis obtundit. habent enim dampnum quod affluat per servilia.
Multi sunt lapsu et conversione. Petri nec pauci sunt a Pauli conversatione
in judaismo. Deus provideat ne blasphemetur nomen sanctum suum!

illi calamitati interim alia accepit longe major. In causa
fuit fuga Ethy Abim. Cum enim flagisset Ethy Abim milites

130-9

ubique in Lycia, Syria et Persia, praesagali fera, pagos,
 vicis etiam flumina obsidentur servati sunt. Neque lapidibus
 quibusque qualisque insuper alia? Non dubitabatur fides
 syllas occipientis, quamvis tripodet et ferat haud minus inimica
 aliat. (Propterea libras fluctantet) Super aquae incerta et nimis
 timore quorundam de (haec quam usque ad Bagdadum. Nec salis
 Descriptione hominis populi ubique simular) thuy thien: Itaque
 iterum alique iterum excolentes thesaurum pro carbone tandem
 invenerunt! hoc est copiam thuy thien pro thuy thien et quidem
 de industria cum thuy thien et alia qui erant consilii, qui
 canite, sicut sedent in quibus?

Turbationis nostrae ne tantum esse credat. Neque. Qui
 qui post susceptum ordinem sacra venant in Cai thien tanquam
 vicarius oppositus thuy thien. Sed orta turbatione ex capti
 vitate monialium, ut supra diximus, praeter opinionem de
 Chryso in Syllam ductus est! Ex Cai thien quippe venit
 in Dian thien ut liberaretur a persecutoribus. Sed quinque
 post diebus quam illuc pervenisset ex praefectura thuy thien
 praefecti cum 300 militibus obsiderunt monasterium sine domum
 monialium in qua erat thuy thien et alia domos familiae
 eng thuy thien. Edictis 3000 hominum et thuy thien, thuy thien
 adducti, resonantiae thuy thien. Thuy thien thuy thien per
 campos? Thuy thien thuy thien cum 40 alumnis quosdam aliqui
 destinati et electi sunt ad proficiscendum istuc hoc ipso
 anno capti sunt. Omnes qui illuc veneti adducti sunt
 in praefecturam thuy thien memerantur 34. Omnia monasteria
 aut fuerunt destructa aut sunt desolata. Veri dicitur potest:
 Vix thien lugent eo quod non sunt qui possint venire ad
 sollicitudinem: Omnes partes ejus destructae, sacerdotes
 ejus dispersi sunt, gementes et flebant absque spe ante
 faciem subsequenter thuy thien? Virgines ejus squalidae et
 ipsa oppressa est amaritudine desolationis? Omnis populus
 ejus gement et querens pacem! Non est qui consolatur?

130-10

eam: facti sunt hostes, quic in capite erit; inimici erit occupata sunt! quid cogitavit haec dissipare multum religionis, extendit firacem suam et non auertit manum suam a perditione!

Hoc heu! procul acribus mentibus acciunt, turbulento tempore, non desunt qui tranquillat captant, solent inter aquilam et aprum cornicemque per hunc... Hi perijit mali absorpti voragine avaritiae, nobile hanc mirari detrimenta sunt quam in qui adhuc in impunitate immersi! (O sapienter graulod! Oque bona Colican!

In presentiarum exploratores et venatores sacerdotum ubique sparguntur sub variis excusis. Sed cautus timor quam abscondi diffinit, quidquid sacerdotum et clericorum recedit. (Erasmus postiores sumit nunc polipimum - quam canis qui currit libet Helium. Sic valeat, ut farina est, quae facit!) Eamen de civitate in civitatem fugere non capitur. (Quandaque) sylva spinosa subie damus et terra lutea lectus esse debet. et ne sic quidem quiete latemus, de sylva in sylvam decedere cogimus inter silentium hunc amicum - ipsum silentium terret, levis laryngis aut stragulum circumspicimus ingerit nichilum. Inter metum et spem diem effluere exspectamus! De nomine visitamus nisi a sole et ab eo qui est a pedibus, hinc misteria proachimur! Vos autem securi numeratissimi martyres et confessores? Videtis hinc nos nunciis exhalatione incendii affectat esse? Quid putatis de illis qui sunt in ipsa hinc incendii? Certo majora et longa peiora de aliis dicebantur proscindantibus Capitali Hinc accipit.

Quis ergo orate pro nobis, Charissimi Fratres, qui propter peccata nostra mortificamur tota die, destimati sumus sicut oves occidit; et habentes fiduciam in introitu sanctorum in sanguine Christi per patibulum curramus ad propositum certamen, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, tenentisque spei et fideique nostrae confessionem indeclinabilem tribulationes et persecutionis paliamur - aspirantes in aeternam fidem et consummatorem Jesum, qui propositis sibi gaudiis sustinuit crucem confusionis contempta et sic intravit in gloriam suam atque in dextera sedis Dei sedet.

Et sic quidem, Fratres, vos magister Desiderius deise, aliqui deo

130-11

Certe, quod hic geritur, tametsi forsitan hoc idem motus et facilius
 didicistis quam nos hic, licet videremus propriam esse, longè debili-
 ut quibus suspendantur omnino litterae interminitae, custoditis sagis
 ubique oppositis terra marique, ut fieri a selet tempore belli
 flagrantis. Si quid mali accepimus, id jam à deo acceptum
 habemus, quae crescere debet solanda. Nec verò miserum si
 id praetermiserim. Certe tamen deimus classem Gallicam cum
 Libo Hispanorum - et Nipilarem et Bero pedibus ex Gallia prole-
 navales milites personis jam à longo tempore in curiam,
 quid autem illis factum fuerit, non tamen nobis constat quam
 vobis. Nescit, in fallor, tempus quod Deus velit dare pacem Ecclesiae
 Annam, quae dudum purpuratorum martyrum sanguine irrigata
 est et nunc pulcherrimum sacrificium et regem fides et solia?
 Sed post multa studebit, post tempestivam tranquillitatem, cum
 sint contradictoria et exaltativa, non potest unum coexistere quin
 alterum precedat. Forsitan Deo placet differre et relinquere
 nos in hoc statu et magis prolixa nobis veniet prope deside-
 rata. Utque confundat contumaciam superbiarum quorundam qui
 magis ferro quam providentiae Divinae confident, plus enim
 valere putant arma quam Dei voluntatem omnipotentem!
 Attinge nos ceciderit, ego ut ipse incertus de oculis tantis
 exspecto exitum. Sed id enim quod nemo potest resistere voluntati
 Dei: si excedit suam, quid avertet eam? Certe
 Darius tanta imperia occidit inmensi voluntate Divina praedicta,
 ut etiam Pompeius et Justinus bene crediderunt. Certe si ipsum
 est imperium Graecum et gloriae Alexandri. Nuper cecidit
 providente Deo. Certe imperium Romanum Pauli male non
 succubuit nisi sic Deo decernente. Certe Heribuchodanorum,
 cui obediunt prostrantes omnes populos, omne lingua et
 tribus, repente cor quod ab humana immutatum est cor ejus, et
 cor ferre datum est et cum hostis et ferre, fit habitabilis ejus
 inmensi Deo volente. Quam viderem Alifinam et videntem
 in aeterna hunc ludum habuisse et potestatem ejus potestatem
 sempiternam - et regnum ejus esse in generationem et generationem
 et omnes habitabiles terra ejus cum in sibilum respectat
 esse: iuxta enim voluntatem suam fecit tunc in virtutibus coeli.

130-11

quam in habitatoribus terrae et non est qui resistere possit nunc
sicut et dicat: quare fecisti? Omnia Dei voluntati et providentiae committit
et in utrumque oculum dormio: Si det pacem in diebus nostris
gratias agens ingrediar sine peccato; Si placuerit ei nos probare
in experimentis tribulationis, hoc ipso consolabor me quoniam
aperietur mihi per multas tribulationes introitus in regnum
caelorum.

Ipsi autem, mei Fratres, etiam atque etiam obsecro ut non
pretermittatis orare pro me continuo vestris et nunquam cesset
ex fratribus nostris in Christo Jesu. Quamvis enim potest dici:
quoniam non dum manus non idcirco non est de corpore. Quibus sunt
divisiones gratiarum, quae operatur unum atque idem spiritus, dividens
singulis prout vult. (aspicimus fratres)

In umbroso aryle, ubi vis necessaria in prompto sunt, res, si quae sint aut fidei
terre, aut locorum remotionum a strusorum creditae sunt.

11ta Kalendas Februarii.
1819.

Postor salute et conditione,
par, obsequio non servas inlibit.
Met. Mey.
Quidam vultu
[Signature]

vide alii alborum paginam.

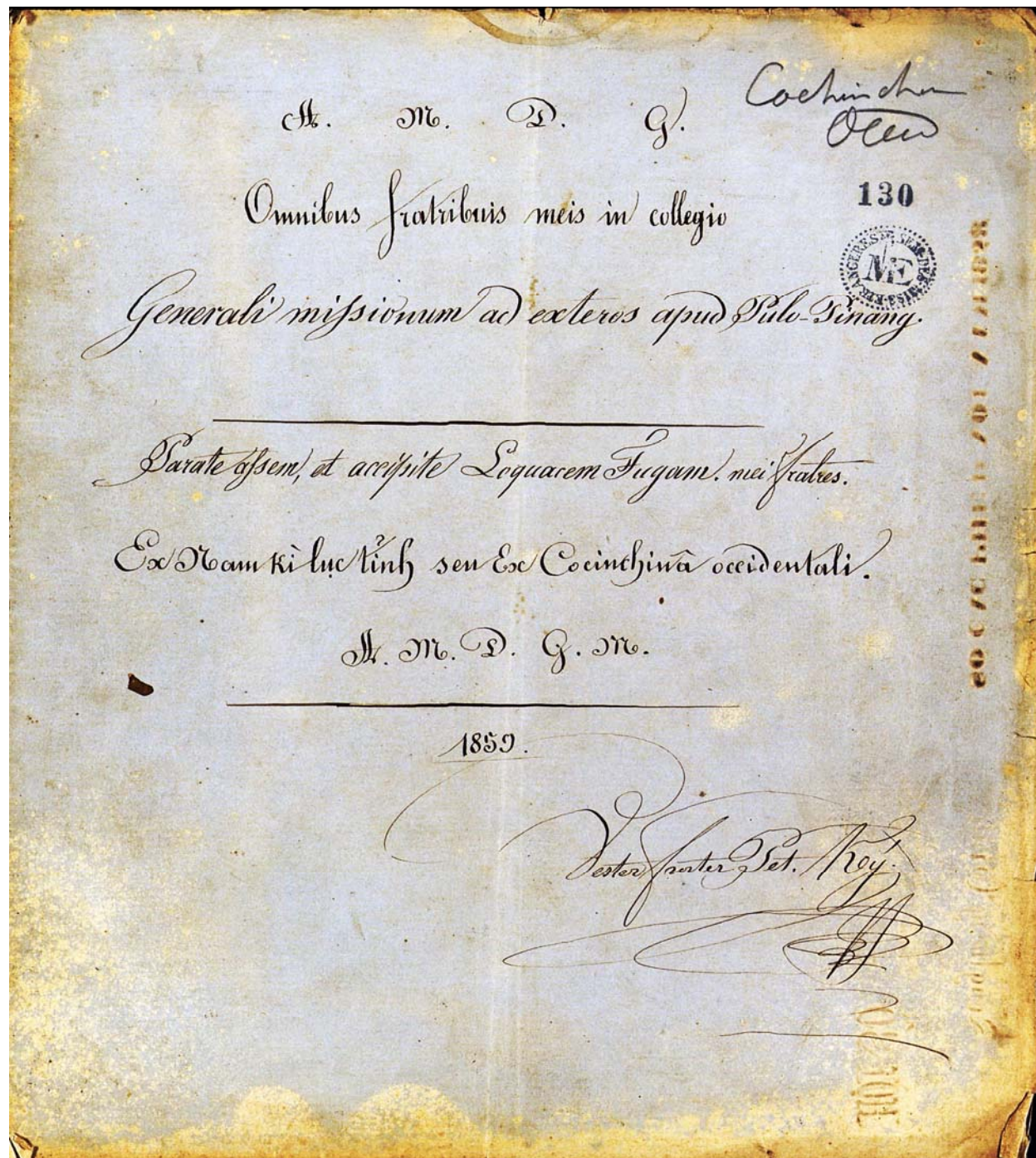
130 = 13

Quo plura quam necesse erat claudij a istalam quia curia municipalis, vestes
 indebitas hincolorari sed custodire ubique annis hinc obsidentibus prohibetur
 spirituum resumere magis. Porro a die 1° februarii usque ad 7° quinquies
 lang thij sui hic le, obfectore detruant muniam. Quae remota abitur magis
 sp. exenti legorant et nemini a horumant. Panch thijgetu exul auy le 8°
 volitionem hinc istam percipit a profectu cuius favore utitur, quid dinguie
 litterae de Da se loquantur: obabulum subiciente suspitioni hinc ipso
 quid equaler litterae patrum ex dinguie, Cochinchina de testamali et orientali
 hinc missae, intere hinc sunt. Peri (uy ming y thij spijay) accersit ad danti
 et hinc hinc thij hinc judex interrogavit quoniam et illi dicit et se puella
 qua deprehensa sunt accumbit mensae quando supervenit hinc danti
 voluit enim profecti seure cogere, quoniam reddiderunt hinc non quibus
 seculiam eorum emollire daturamur.

Quid et quidam de quibusdā cautis duxerunt nentio factu est, qui excussa
 et divinarum et humanarum legum iugo per campos libertatis discurrentes
 more taurorum indomitiorum vrbia vrbis abvertunt. hi quidam regales
 tant et contra auctorem auctoritatem, scilicet avaritiam et cupiditatem vrbitali
 pecuniam - omni modo per se et nefre architectantur, venantur et
 accuatur. factatis contra religionem ~~magis~~ ^{magis} invocant, praehic seculi
 spiritante mupium et iudic contra fana, possessorum agrorum de mercede
 hinc quitali dicit. Nam voraci luxuria ecclesi et alia consumente excesi
 pecuniam aliam - alij bona vrbitali paratari. libellum accusatorum
 vrbitali in quo expriment nomina eorum, qui permisorunt suam vrbitali
 nulli istuc dicitantur eor missae esse in Europam ad exercendum artes
 vrbitali et bellum quod fit munc esse vrbitali. alij sic. hinc de sue
 expressis; quia eadem amagga bellum, istuc vrbitali. factatis de vrbitali
 tunc libellum post thij an. hinc fit, vrbitali vrbitali, in mea sola
 natali dicitur. Cui mung quae est vorax sacerdotum et compuntur
 1736 Janorum. Comprehendat Dns eor in vrbitali eorum, avertatque
 vrbitali consilia cordis eorum ne magna sacerdotum fiat iactura!
 vrbitali in die quāt crudelissimē, quassatur! Non atque vrbitali
 suspecti, quisque in suo contra de vrbitali. Hinc quisquam audeat suam vrbitali
 cogredi. Cuius prohibetur vrbitali. funiculum, ne facti afferatur quam vrbitali
 ad hostes? Alia circumstantia vrbitali quae quotidie capite nostro vrbitali,
 vrbitali duceret ne vos daturam et me ipso defuligam.

Quanti hinc nostra in vrbitali vrbitali et in vrbitali vrbitali dicit.
 hinc vrbitali manet Dns vrbitali vrbitali; nullusque memorat eadem
 vrbitali vrbitali est ad Dnum. Nec paucior quam alia apposita est hinc
 Dns. Cuius memoriam vrbitali vrbitali hinc vrbitali.
 1° vrbitali vrbitali = 33000. 3° hinc vrbitali vrbitali = 3900.
 4° vrbitali vrbitali = 48. 4° vrbitali vrbitali = 411.

LÁ THƯ PENANG, 1859 NGUYỄN GỐC ĐƯỢC CHỤP LẠI BẰNG MÁY ẢNH SỐ (DIGITAL CAMERA) NGÀY 11-2-2020.

Song lương Cảnh?

SỔ CÁC PHÉP NỘI NĂM 1858

Hàngiang

HỘI SỐ

Đông
tôi
kẻ
Lời.
Đạo

Con

Sâm
Các
Phép.

Phép
Xúc
trung

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

Đuổi
lẽ
năm 1
Sân.

130-1

abcde

130-2

A. M. D. G. I. M. J. A. M. D. G. M.

Quoniam vobis singulis scribere per tempus mihi non licet, quin mihi ne ad cures quidem scalpendas otium sit; Spero haud ingratum fore vobis, si hic omnibus vobis enarrem quosdam eventus, qui enarrandi essent singulis, si singulis scripsero. Et tempori et loco facilis venia quae de confessoribus dicuntur, sunt authentica, utpote quae in acta relatorum fuerint ab eis, qui missi sunt ad hoc ab ordinario legitimo, in ipso pretorio forensi.

Carissimi mei in Christo fratres.

Benedictus Deus et Pater D. N. Jesu Christi, Pater misericordiarum et Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. Non enim voluimus ignorare vos, fratres, de tribulatione nostra, quae facta est in Civitatem, quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem illam ut loqueretur nos etiam vivere, sed nos sicut confidentes in nobis, tantum in Deo, qui suscitavit mortuos, qui de tanto periculo nos eripere et orare potens est, in quem speramus quoniam et adhuc eripiet et triumphabit nos in Christo Jesu. En dantes vobis quanta ad nos et nobis principes dixissent et fecissent. Et notam facimus vobis, fratres, orationem Dei, quae data est in Ecclesia Annam in nullo experimento tribulationis. Unanimiter levate vocem ad Deum, qui Spiritu Sancto per os Salvis Nostri David pueri dei procedit. Conveniunt enim vere in imperio isto adversus Sanctum puerum Jesum, quem unxit Deus et constituit regem in monte Sancto ejus praedicant proceptum ejus. Et nunc, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu orate pro nobis ut Deus respiciat in ruinas inimicorum prostratorum. Sit servit quis cum omni fiducia, laquei verbum ejus et bonam fidei confessionem faceret. Non nisi abstergebantur dies, non salvabitur omnis caro regenerata! Ego quae enim huc venerat classis Gallica in Couron, Christianis, quibus auxilium ferendum est, peior medicina est malo! Dissipantur et dissipantur! Vociferant in deserta et non inveniunt adspiciem! Facti sunt velut arietes non inveniunt pascua! Prostrata sunt

130-3

tempa: Sacerdotes et levites in carceribus, sedentes in terra
 tenebrosâ conticescunt senes, juvenes conturbati sunt
 et accincti sunt carceribus. Objeperunt in terram capita sua
 virgines moniales. Cœdet per vias per portas civitatum,
 per vias quibus intranda sunt Helonia, Starnubur ut ex reverentia
 vel negligentia crucis dignoscantur Christiani. Helonia multo
 phura apponuntur flumibus quam alia. Sic dominante
 ubique trepidatione et occupante mentes timore, sola spe
 vivimus. Sordidus gladius, retinet timor. Incipit strepitus
 totius regni. Carnis, armis contra Europæos, servitia contra
 Christianos.

Sarro, deponitur exstitibus, qui ceciderunt super me
 die. Sarrus 19to quam D. Pham-mah-gai-than revocavit abisset, lo-mat
 seu chi-mat ex curia senatorum missa sunt ad omnes prefecturas
 regni iussus querere quam preclarissimos medicos et modo periti
 sint, etiam mulieres admittendas posse et mittendas Huic. Itaque
 ong huyen (Cao-Huy) presentavit ong Ca-Chien (Cai-chien) simul cum D.
 Quisq. nostro paratum est ex indulgentia data die coronationis
 regis (Qui Duc.) Ad cuius conspectum ong Chien prefectura Hinhlong
 (Hinhlong gubernator est tam amicus nostræ religioni quam sui amari vici;
 hic est, qui scripserat sententiam ong Chien Duc utpote qui erat tunc
 Chien-tho (Chien-tho) accessit inâ cepit exprobrare impudenciam ong
 Huyen: Lao huyen leu! Querimus tantum fidelis imperatori
 et qui Christiani replentur in gratitudine in Imperatorem nostrum.
 Tale autem cum sit ejusdem farinae, quo modo potest fieri ut Imper
 ratori fidelis inveniatur? Satellites longa orationem ducite eum
 in Cojai. Aliqui ex vobis vadant et adducant lao huyen ad me.
 Obeditum est. Ong huyen sistitur. Sed ong Chien habens barbam
 in ore negligenter incipit et jubet ong huyen reducere choram,
 et facere se prout fert lex. Sed ong Chien cupit favore fructus
 Ca-Chien vehementer objurgat ong huyen si vult, inquit, scire
 haminom tam facile? Siccine hominem ducis ad executionem
 ut nullum relinquatur tempus quo inelamari possit: Salvatur?
 Hoc idem hinc adducta est quia ong huyen per epistolam
 presentavit Ca-Chien sed epistolam simpliciter claudit hic verbi:
 dang Chien-gia to tu Dao nguyen tien an. Sed lao huyen non est
 in di-dammandat, quippe qui existimaverat se favore honorari ong
 Ca-Chien. Quod certum invicta probatur.

Interca ong thuy ma tres una die pervenerunt. Quibus factis
 ong Chien misit ong Dai cum militibus ad Cai-chien in qua
 eram cum B. de Borelle provinciali Apostolica et Cai-Hong in
 qua B. N. P. Quing et Qui pastoral. minore funguntur.

130-4

2-081

Mōi Provinciarum per aīos ego per Sylvas affugimus. Mōi hinc cum
 Strutarentur domos Xenonum Delectandam sicut sub danda hēbar
 Patibū, Magistro et alumnis, quos quōque possent, alii alio Dilig
 bīo, prouident de quo capiuntur et nullus absconditur. Ex suber
 tūne multatum est Christianitati Cai Nōng hostes moy venturat.
 Sed magna impedimento celeritati erat Huius Huōngphan Cocinh. Cui
 tōng Ori, cui certe multa gratia debetur, totus erat in hoc ut nihil
 deprehenderetur Christianarum maximā sacrorum: Ipse quippe quō
 occuparetur presentia profecti et militum missorum ex Longhō,
 nesciebat quo pacto nunquam Deferretur Cai Nōng, que est in
 proximo: Simulabat ergo se cogitare unum ex huius hō, iussu salendo
 sub trunca sicut grantiare Christianitati Cai Nōng aduentum hostium.
 Sed expectantibus exploratores missos statim persequentes superueniunt
 in conventum monachialium Cai Nōng, in quo libri, imagines et afflati
 vāt quō rām jacobant adhuc iam disposita moy abscondenda
 deprehenditur nec in hoc statu. Capientur hūngthan Hoa, hūng hād Būise,
 thōntōng Siu, Būalanh Superior monachialium, Cui Nōng et nōn hāi, Chū
 Nōgoan, Bū Hāi. Accersit hūng, Castōng et alios loci prepositos
 conscribuntur proprietates domorum, sit confiscatio bonorum. Deinde
 custodia traditō Domibus captorum, vincti, coniuncti oregali transierunt Cui
 Sexu. Ducti sunt in prefaturam Longhō. Forte in eiderunt in
 diem hū hām. Accorant consilio ōng Chūng, ōng Bō, ōng thū. Jussunt
 Statim questionem fieri. Luminē Bōngi retrōque accendit et militibus
 per ordinem assistentibus cōperunt. Nam ea. In authenticā verba
 norum, manibus pedibusque ad palos allegatis et virgī in tant antibus
 sit cognitio laquei.

Ipse itaque ordine prosequar, nostra innocente ^{villame} pē hēpide in pre
 torium adducti ante ōng thūng hūngdam silentem acriter sarguora humanam
 En hūm herōim in arena hūng than Hoa! Prosequar questionem sic
 incipit. Tu es Janis? R. Sum. Scio me ubinam sint succedat (Bōthūng)?
 Nō. Nō scio. Ipse ne adificasti conventum Chūi Sank. R. Sum. In Cui s.
 in are regio et que orōia virat, ^{in castro} unde scio exiret Cuium in forum et
 in celo esse Deum? Nō. Et probatū meis accipit religionem Christianam
 quam existimo semper amplectendam esse usque ad mortem, quia vere
 Credo Deum, Deum et modum meum. Mōi religio docet esse 3 auctoritates
 quibus obediendum nobis est scilicet 1^a supremum Cuium (Hūng phi pūadūm)
 patrem (trung phi) et 2^a inferiorum Patrem (thā phi) 3^a sit Deus omni
 potens qui creavit celum et terram, solem, lunam et stellas, ex quibus conuer
 stione efficiuntur 4^a tempestates anni. Oculi mei quidem ^{vim} non vident, sed
 mihi cognoscitur ex operibus suis. 2^a est rex, cui supremum esse me jubet
 cuique tributa militiam qm prociat dubio Debetur. 3^a est Mōi hē profeta,

(1) = Monasterium

130-5

affirmat mihi existere regem, qui bonos et fideles ^{subditos} remunerat favore et honore
 quo prosequitur bonos de se amittit, et malos punit supplicio quibus
 audaciam facinororum reprimit. At qui mihi credendum est regem existere
 et sic agere, quamvis oculi mei eum non videant, cuius tamen reverentiam
 nihil audeo contra leges ejus. Quod autem ^{prohibet} spectat ad religionem
 Christianam quam noster Maximus Imperator ^{prohibet} praestat mihi more quam alij
 minus eam offendere Deum et peccare contra gratitudinem et obedi-
 entiam debitam parentibus meis, qui me educaverunt in hac religione
 sancta, in illa que non sunt absorta a lege divina. Si quid patitur
 mortem subibo quam amittere huic religioni. Proter hic blanditiae
 picturam herodiam Confessorem ait: Nihil culpa aut parum est culpe
~~peccati~~ penes te digna poena. Igitur Calia crucem et restitum te in pris-
 tinam dignitatem remittam. An quid enim, tu, qui et etiam abiciunt
 coloris viri et primae dignitatis in praesenti sic tuam conditionem reddi
 visum et te exponi tantis tormentis? R. Per indulgentiam tuam
 Maxime praefectus, quoquo modo egerit meum, libenter patiens;
 conciliare autem Crucem, nunquam committam ut id faciam. Tunc
 praetor iussit eum eadi. H. virgii.

R. Praeherit Lanh introducta in audientiam, Praetor: Et tu
 Xava? R. Hiam? sum Xava. Dande sequitur series declarationum,
 quibus tanquam amblybuis procedit mentem turbare et alienare
 conatur. De monasterio dicit de esset esse parlatum et formicam.
 Alia vero objecta, ut imaginis crucis, aulca, vestis sacras, libror
 litterarum Alphabeticarum etc. exaravit in dorsum S. Satid Chon
 qui est in paxilio. Praetor ergo quum non posset sequi sola orationis
 ejus medium interrupit dicens: R. Consentit ne Crucem conciliare
 sit te dimittam absolutam? R. Ex qua cognovi religionem sanctam
 Dei usque in presentem semper hanc tenes doctrinam et sensum
 potius est more quam colere religionem. Igitur quidquid in me
 consuleris, parata sum ad probandum quam esse contrariam more
 fidei et sensui. Ad quod praetor: Connat Khau quai tra nge.
 Vay! danh! da! H. virgii ei dederunt. Tunc autem nervosum
 Chachium virgii exaravit tergum lajira, invocabat Jesum et Mariam.
 Cum Praetor iussit alapas dari ori ejus. Sed humanior miles,
 protegente Dubio lumine, abstulit manum ab actione tam inhumana.
 Praeherit Lanh satis.

3^e Elizabeth Rego.

Hoc die in duceator per portum, milite quodam suppressit am Crucem
 obsequente pedibus ejus declinat cursum suum et duoluit officio
 apprehensa ejus lingua trahentibus. Dicit: Quid opus est me trahere?
 R. praetor per me ambulare possum et ubi volo, pone pedes meos.
 Interea praefectus proclamavit liberum transitum. Danda illa

130-6

terre afflicta, quereitur: Si re sancti? R. Sum: in eo in ea matre sum
 religione et in eadem vici adhuc. Sic ne ubi se abundant sacerdotes
 hinc Europaei sine Anamitoe? R. Quomodo populum sine ulinam sint
 minime illi J. C. quo tempore incepit habitare cum Martha Sany? R.
 Sicut abbin mens. huc. J. Illic didicisti ne litteras, Doctrinam aut
 quid aliud? R. Didici precce recitandae et artes conficiendi opora serica.
 Quod ulterius est, omnino non scis. J. Assent. De Colore Crucem et
 liberam te remittam? R. Nunquam. J. Virgo ergo flagellari iuxta
 est. Quarum Cruciatu edidit pium et dignum Virgine Christiana, punitum,
 Josue Maria! Cum praeset ianice: Vocat aut, voca tuum Jesum qui
 pro te potestatur! ad quam blasphemiam illa libere respondit: Nemo est
 qui habeat jus sic me imperandi. Voto quando volo et quoties me mea
 fides iubet. Virga pergit applicari et illa vocare, Josue Maria!
 tunc cum iubetur clamare et clamat cum iubetur tacere! Satis
 ei proclamatur. Et adducitur Aus.

L^o Chi Nigoran.
 Hic juvenis quida fortissimus vocatur non solum sequitur verum
 etiam procedit alacriter de duobus factus dux ministros forens. Sed
 cupit conspectum praefecti inter se dicebant: Ecce qui videtur nullo
 modo pertimescere! Quaevis t^a ut alii diebus sit: tunc sancti?
 R. Sancti, sum sancti. Cognoscit ne qui adducitur sacerdos tunc ex hanc
 sine indigno? R. Nam non sunt hic. J. Et ne praedicare Crucem et
 liberatum te a hinc iubeam? R. Quomodo cumque, quae tua est indulgentia
 Maxime praefecti, tractaveris me sine me damnabit, sine me flagellabit,
 suffragam, recedere audent a mea religione, nunquam vobis. Mori
 potius est. Praetor ergo iussit eum pluri 14 virgis. Quia cum praetor
 spirabat sacra nomina Jesu, Mariae. Praetor hic quoque iunice inter
 pellare ait: Vocat ut tuum Jesum latum pro te veniat!

Mare postero omnes illi iussi venire ante tribunal magni iudicis
 iterum in theatro procedentes, audientiae eodem Ang thung presidente.
 Martha Sany hic 18 virgis in 3^a et 39^a in 4^a questione est
 contusa sed Dea juvante semper Constante fuit in confessione fidei quamvis
 perspicaciter quanta est inhumanitas Ang thung sit, illa in 4^a questione
 portabatur cum lecto suo in praetorium. Quod cum amodo videret, praetor
 furere percutit: Qui, inquit, iussit vos ut portaretis eum? Si non
 valet venire, trahite eum. Si volit tentare Crucem, percutitur usque
 ad mortem, quia decuta cadaver projiciatur in hanc. Ut hic verber
 ut pueret humanitatem medicorum se, sed illud illud iussit percuti.
 Deinde Martha Sany laesa est tam graviter et percutitur ut praetor

130-7

(Samaritan: jam) mortua est! Quis cessatum est flagellare.
 Hiconghan Nua in 3^a questione terra Siceo, Praeses prope
 suat ad aut crucem provocare aut torqueri. Qui animose respondit:
 Nua me morti adducere, Maxime praeset, sine in exilium egeris, he-
 benter seram, cruci vero injuriam facere ut julis quomodo audeo,
 quippe ^{que} representet regionem caeli et terrae quom adorari et amari a
 teneris unguibus. Et virgis afflictu est. Quibus acriter mordentibus,
 invocat Jesum et Mariam. Quod cum audisset Praeses, Digito
 monstravit crucifixam positum ante oculos ejus dicens: Eia Deus
 tuus! Voca eum ut veniat ad patiendum pro te! Coribus post diebus
 iterum flagellat se terguum ejus dolatum est. ob id quod recusaret
 desistere ab avita et vera religione. Insuper inflatus virgis
 ita exhaustus est viribus ut anima ejus jam fluctaret super labia.

Remanet jam ad tragicum spectaculum, ubi constantia et
 fortitudo duorum ultimorum herouum maxime refulsit. Petrus Nyoan
 in 2^a et 3^a questione 60 virgas sustinet. Et forsitan deustudis
 dicebat ei praeses, cum tam constantiter recuset relinquere tuam
 religionem calcando crucem? Non, respondit Petrus Nyoan, sum
 ego pauper operarius, cui sudores labore quotidiano vivendum est,
 tamen nullo modo nuntium meae religioni remittam! Postquam
 ergo inimica vis ei vires exhausisset, non ut ceteri, passus est
 portare sed conatus est solus ambulare dolore pedes licet tentante et
 solum sanguine suo aspergere et rigare, ut ubique relinqueret
 vestigia crudelitatis praefectorum. Contentiones ei dixerant: Quid
 est quod timeas? Legi legali accede et postea cum remissus fueris
 domum, confessione delabere culpam, si qua rest. Quid argumentum
 tui aeternum? Supposito quod nunc statua regis e regione vobis
 proposita impollamini pedibus illam calcare, sine dubio id
 nunquam audebitis. Quanto magis nos sciri quo animo audebitis
 pedibus injuriis subjicere crucem sacrum signum nostrae redemp-
 tionis, quae representat Deum nostrum Deum caeli et terrae, Deum
 Deorum et regem regum? Ergo intrinsecus, prosequunt illi, hunc
 sensum retine, contrarietate vera esto conformis regi. Quibus
 Confessor: Caesari (Caesari, Dei Deus! proinde quod regi debes, per-
 serbo, sicut milibani, tributum etc. Quid vero prohibetis me
 ne quod Dei est (qui longe major rego est) Deo reddam? Deo

130-8

quippe cujus potenti brachio caelum, terra et ea quae super terram
sunt, creata sunt, distinctae et tempestates et genita sunt ea quae
praestarent cibos corpori. jubetis me denegare officia debita?
Longè libentius mortem amplectar, quam propositionem vestram.
Illi vero molesti sunt ministri infernaliter ut ne manducantibus quidem
cessent injuriam et torturam obire. Praeserim namque jussit ut cibum
non proberetur eis nisi prius thây ubar tingere fuerit ad paganis.
Cui cibos appositus nihil dubitant manducat Petrus Nippon, atem et
alii. Dicens illis facientibus superstitiosas ceremonias: Omnia alimenta
non nisi à Deo creata sunt. Manducet ergo ego filium ejus quod mihi
in cibum dedit, nec ego tingi nec quare tingam.

Eandem Elizabeth Nogo spectaculum claudit. Praeserim enim irritatus
conatu suo vano tentat evomere simul sua secretia in hanc filium. Cuius
debilem sexum, cum frustra eam tentavisset in 2^a questione 30 virgini.
In hoc ultima luctat. Praeserim furor actus innumera eam flagellavit.
Si desiderat scire certum numerum, vobis constat 115 virgini. Fuisse
causam. Sed postquam illa destituta fuisse iribit et vacat ad idem
non valuisse reddere acra vocando Jesu. Maria! Vibrante tantum sono
virginum mortiferae percussor fatigatus percutiendo cadaver, suspensa
virginum proclamavit: Exanimis est. De eâ actum est. Cum praeserim jussit
eam pallo extractam trahi super crucem. Illa vero sentiens de trahi de
genu, revocata anima, fortiter repugnat: fide viri suppeditante,
sinistra cruxem suam sustinet et dextra purpurata sanguine
crucem elevatam erigit in caelum tanquam insigne trophaeum suae
victoriae suique triumphi, silentibus labiis sed corde crepitante
et murmurante laudat salvatoris. Et quidem in hoc signo vivit.
Ut autem sciat qui euntibus aut quae consequentibus sit trijisse
negotii, die civiter 17^a Januarii Antonae Ferrae cum tangit committantur.
Acta jam sunt confecta tantum (Lien thâyng tie). Sententia vero educunt
proena post diem Khai an provincialibus.

Ut lenis omni ferocitatem et devotiam demulceremus, gracile sicut
Ecclesiae nostrae exhaustus est et oscuratus. Attonem multa pecunia
ora voracia nix obtudit. habet enim semper quae affluat per devotia.
Multi sunt lapsu et conversione Petri nec pauci sunt Pauli conversatione
in judaismo. Deus providet ne blasphemetur nomen sanctum suum!

Illi calamitati interim alia accipit longè major. In causâ
fuit fuga thây Nôtiâm. Cum enim fugisset thây Nôtiâm milites

130-9

8-091

ubique in Gra dunt, et Bieu-hou pervagati Jera, pagos,
 vicus etiam flumina obsidentes scrutati sunt. Nostre cupiditas
 quartu qualisque nusquam aliad! Non Dubitabat fidel
 sylve excipientis, quanto teridet et Jera haud minus inimic
 alat. Vespere libras fluctantes super aquae incuria et nimio
 temore quorundam a Cho quam usque ad Sa giang. Nec satis
 Descriptione hominis pupa ubique videntur thuy Nhoim. Itaque
 iterum atque iterum excolentes thesaurum pro carbone tandem
 invenerunt! hoc est coporunt Ho. P. Soc pro thuy Nhoim et quidam
 de industria cum thuy Nhoim et alio qui erant conscii, qui
 caneto rione sedent in vinculis?

Turbationis nostrae ne tantum esse credatis. Pater Lue
 qui post suscepto ordine sacro venerat in Cai-phing tanquam
 vicarius appositus Ho. Sai Bung. Sed orta turbatione ex capti-
 vitate monialium, ut supra diximus, praeter opinionem de
 Charybdi in Syllam delatus est! Ex Cai-phing quippe venit
 in Dau Nhoim ut liberaretur ex persecutoribus. Sed quinque
 post diebus quam illuc pervenisset ex praefectura Chaudoc
 praefecti cum 300 militibus obsiderunt monasterium sine domum
 monialium in quo erat Pater Parnot et alia domus familiae
 Eng Ly-phung. Editis 3 cay hoa tien et sung, Caere subito
 auditis, resonatque adsumit. Pater Parnot effugit per
 campos. Pater Lue cum 4 alumnis quosdam aliqui
 destinati et electi sunt ad proficiendum istuc hoc ipso
 anno capti sunt. Omnes qui illinc vineti adducti sunt
 in praefecturam Chaudoc numerantur 39. Omnia monasteria
 aut fuerunt destructa aut sunt desolata. Veri dici potest:
 Via non lugent eo quod non sint qui possint venire ad
 sollicitudinem: Omnes portae ejus destructae, sacerdotes
 ejus dispersi sunt, gementes fleunt absque spe ante
 faciem subsequente hostis. Virgines ejus squalidae et
 ipsa oppressa est amaritudine desolationis. Omnis populus
 ejus gement et querens pacem! Non est qui consolatur

130-10

M-081

eam: facti sunt hostes ejus in capite ejus; inimici ejus
 locupletati sunt! quia cogitavit traxit dissipare in suam
 religionem, ostendit furorē suam et non avertit manum suam
 a perditione!

Hoc heu! gravē auribus nuntius veniat, turbulento tempore,
 non desunt qui anguillae captant, foles inter aquilam et aprum
 cornicēque per aurē... Hi novjā mali abscripti voragine avaritiā
 nobis hanc minori detrimento sunt quam in qui adhuc in impu-
 bitate immersi! O Asopicos gravolē! Oque bona Cilicō!

In praesentiarum exploratores et venatores sacerdotum ubique
 sparguntur sub variis excusis. Sed cautus timor quam abscondi
 tissime quidquid sacerdotum et clericorum occidit. Circumspiciētes
 sumus nunc potissimum quam cernit qui currunt hōbit Hilum.
 Sic valeat, ut farina est, quae jacet! Camen de civitate in civitatem
 fugere non capitur. Quandoque sylva spinosa nobis domus et
 terra lutosa hanc esse debet. Et ne sic quidem quiete latemus,
 de sylva in sylvam recedere cogimur inter silentia hanc amem
 ipsum silentium terret, hōi largitio aut stragulum circumspicere
 ingerit melum. Inter metum et spem dies effluere exspectamus!
 A nemine visitamur nisi a sole et ab eo qui est a pedibus,
 hinc miseriam proachimur! Vos autem securi numerabitis martyres
 et confessorē. Videtis hinc nos non nisi exhortatione incendii
 hic affectat esse, quid putatis de illis qui sunt in ipso loco
 incendi? Certē majora et longē pejora de alio dixerunt
 proximioribus Capitali Hōi: accipietis.

Nunc ergo orate pro nobis, Charissimi Fratres, qui propter
 peccata nostra mortificamur hōla die, ordinati sumus sicut
 oves occisionis, ut habentes fiduciam in introitu sanctorum in
 sanguine Christi per patientiam curramus ad propositum
 certamen, accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, tenentesque
 spei et fideique nostrae confisionem inselminabilem tribulationes
 persecutionis paliamur aspicientes in auctorem fidei et consummatorem
 Jesum, qui proposito sibi gaudis sustinuit crucem confusione
 contempta et sic intulit in gloriam suam atque in dextra sedis
 Dei sedet.

Nō quidem, Fratres, vos magnopere desiderare dicit aliquis de

130-11

bello, quod hic geritur, tamen forsitan hoc istis motibus et facilius
 didicistis quam nos hic, licet videamur propioris spei, longè dispili;
 ut quibus suspendantur omnino litterae Interuentibus, custodias regiae
 ubique oppositis terra marique, ut fieri a polet tempore belli
 flagrantis. Si quid multum occurrerit, id iam acceptum
 habemus, quae crescere solet solando. Nec verò miremini si
 id praetermiserim. Certo tamen simul classem Gallicam cum
 2000 Hispanorum ex Namur et 3000 pedum ex Gallia propter
 navales milites pervenisse jam a longo tempore in Couron,
 quid autem illic factum fuerit, non tamen nobis constat quam
 vobis. Venit, mihi fallor, tempus quo Deus velit dare pacem Ecclesiae
 Annam, quae dudum perfuratorum martyrum sanguine irrigata
 est et nunc potissimum purificata et regni flores et folia!
 Sed post milibus Phœbus, post tempestatem tranquillitatem, tunc
 sunt contradictoria et involutiva, non potest unum coexistere quin
 alterum precedat. Forsitan Deus placet differre et relinquere
 nos in hoc statu et magis preciosa nobis veniat prope deside-
 rata. Utque confundat contumaciam superbiae quorundam qui
 magis ferro quam providentiae divinae confidunt! plura enim
 valere putant arma quam Dei voluntatem omnipotentem!
 Utunque res ceciderit, ego utpote incertus de eventu tantum
 exspecto exitum. Scio enim quae nemo possit resistere voluntati
 Dei: si extendit manum suam, quis avertet eam? Certo
 Darius ^{ale} tanto imperio exiit non nisi voluntate divina praedita,
 ut etiam Pompeius et Justinus bene crediderunt. Certo suspensum
 est imperium Graecum et gloriae Alexandri Magni cecidit
 providente Deo. Certo imperium Romanum tanta mole non
 succubuit nisi sic Deo decornente. Certo Nebuchodonosori,
 cui obediabant procumbentes omnes populi, omnis lingua et
 tribus, repente cor ejus ab humano immutatum est cor ejus, et
 cor ferre datum est et cum bestis et feris fuit habitatio ejus,
 nisi Deo volente. Quam videam Altissimum et viventem
 in saecula hunc ludum luisse et potestatem ejus potestatem
 sempiternam et regnum ejus esse in generationem et conversionem
 et omnes habitabiles terre apud eum in nihilum resumptas
 esse: juxta enim voluntatem suam factum tam in visatibus caeli

130-12

quam in habitatoribus terrae et non est qui resistere possit manui
 ejus et dicat: Quare facisti? Omnia Dei voluntati et providentiae committo
 et in utrumvis oculum dormio: Si det pacem in diebus nostris
 gratiae agentem ingrediar sineel facit; Si placuerit ei nos probare
 in experimento tribulationis; hoc ipso consolabor me quoniam
 oporteat nos per multas tribulationes intrare in regnum
 Coelorum.

Vos autem, mei fratres, etiam atque etiam obsecro ut non
 praetermittatis orare pro me conseruo vestro et haecquam uno
 ex fratribus vestris in Christo Jesu. Quamvis enim per possit dicere:
 quamvis non sum manus, non ideo non est de corpore. Diversae sunt
 Divisiones gratiarum, quae operatur unus atque idem Spiritus, dividens
 singulis prout vult. Carissimi fratres

In umbroso aryle, ubi viae necessariae in prompto sunt, res, si quae sint aut fidei
 terrae, aut locorum remotionem abstrusorum creditae sunt.

4ta Kalendas Februarii.

1859.

Vester setate et conditione
 par, obsequio vero servus inimitabilis

Videte ultra alteram paginam.

Fridericus vimb. H.

Tot. Neg.

130 = 13

Deo citius quam necesse erat claudi epistolam quia curia maritima postea
videbatur vacillare sed custodit ubique omnes vias obsidentibus prohibetur
spiritum rasomere incipit. Porro a die 1^a Februarii usque ad 7^{am} quinquies
longi thesauri huius prefecturi deferunt nuntius quod remittit arbitrio magis
prefecti legunt et nuntius a peruenit. Eamen Chioyctm exul propter
religionem hoc solum percipit a prefecto eujus favore utitur, quod singula
litterae de dato loquantur. Tabulum subijcitur suspicioni hoc ipso
quod qualiter litterae patrum ex sanguine, Cochinchina de septentrionali et orientali
huc misit, interceptae sunt. Peri (iug. nudiq. thesp. hinc) accessit bandanb
et huiusmodi Alabandis iudeos interrogavit quoniam et ubi essent illae quibus
quae deprehensae sunt accumbere mensae quando super veniebat iug. dicit?
Volunt enim prefecti seueri exgere, quoniam reddiderunt et non quibus
seuiliam eorum emollire satagimus.

Sunt et quidam de quibus paulo superius mentione facta est, qui excusso
et divinationem et humanarum legum iugo per campos libertatis discurrentes
more taurorum indomitiorum cornua nobis obvertunt. hi quidam recalcit
trantur contra aemum auctoritatem, scilicet avaritiae et cupiditatis irritati
pecuniam omni modo per se et nefas architectantur, venantur et
vacillantur. factatis contra religionem ^{inimicis} invocatoq. haec hinc seculari
spicantem minis et caedis contra Xanai propolantur agros de mercede
iniquitatis duce. Jam voraci luxuria vacilli et alia consumente excessi
pecuniam aliam aliam bona Cilron paraturus libellum accusatoris
scribunt in quo exponunt nomina eorum, qui permiserunt sua solum
nulli istuc. dicitur tunc ead misit ope in Europam ad exercendum artes
collicat et bellum quod fit nunc esse portatum ab ijs. hoc de me
expressius, quia eodem amaguo bellum istuc redit. factatis de obla
turo libellum post Khai an hoc fit, nihil vos eodem, in meo solo
natali scilicet Cali mong que est ferare sacerdotum et compuntur
4336 Xanorum. Comprudent dicit ead in custodia eorum, avertatque
perserem consilia cordis eorum ne magna sacerdotum fiat factura!
Sereuclio in die glisat crudelissimq. grasatur! Nos itypote re bellum
suspecti quisque in suo contra se abdit. Nec quisquam audent sua regione
agredi. Omnino prohibetur velis fumentum ne parte offeratur quam me
ad hostes. Alia circumstantia, quae quotidie capiti nostro surantur,
enarrandis super sedeo ne vos detineam et me ipso defatigam.

Quantum res nostra in praecipiti versatur et in excie novacula sita.
Sith Eamen manet Dni videtur ope nobis tum; multosque numerat creden
tium. Conuersus est ad Dnum. Nec paucior quam alia apposita est turba
Dno. Cujus numerum vestrae curiositati huius subijcio.

1° Nomenis fidelium = 33000. 3° baptismit parvulum infidelium = 3293.
2° baptismit ad. f. = 484. 4° Catechumeni = 411.